

Luonnonsuojelulain 83 §:n ja 89 §:n mukainen päätös koskien rauhoitetun lintulajin pyydystämistä, häiritsemistä sekä yksilöiden ja näiden johdannaisten hallussapitoa

Hakija

Suvi Ruuskanen / Bio- ja ympäristötieteen laitos, Jyväskylän yliopisto

Asia

Lupahakemus talitiaisten (*Parus major*) pyytämiseen, veri- ja ulostenäytteenottoon ja yksilöiden sekä näytteiden hallussapitoon tutkimustarkoituksessa Jyväskylässä ja Konnevedellä, Keski-Suomessa.

Hakemus

Hakija hakee lupaa tutkimukseen, jossa tutkitaan varpuslintujen suolistomikrobiomin vaihtelun syitä ja seurauksia. Työhön kuuluu talitiaisten (147) pyynti syksyn, talven ja kevään aikana, veri- ja ulostenäytteenotto, lintujen vankeuteen ottaminen n. 1 kk ajaksi, jossa metaboliamittaukset osalle, ja toiselle osalle käyttäytymismittaukset tai puolustuskemikaalialtistus, jonka jälkeen linnut vapautetaan. Lupaa haetaan ajalle 15.9.2024-30.4.2025. Kaikkiin tutkimuksiin haetaan tai on jo hankeluvat Aluehallintovirastolta.

Tausta

Tutkimalla lintujen luonnonpopulaatioiden suolistomikrobiomia voidaan selvittää, miten yksilöiden ja suolistomikrobiomin muodostama kokonaisuus, holobiomi, vaikuttaa esimerkiksi yksilön kykyyn sopeutua ympäristömuutoksiin evolutiivisesta näkökulmasta katsoen. Aiheesta aiemmin tehtyjen tutkimusten perusteella voidaan olettaa, että suolistomikrobiomilla on tärkeä vaikutus yksilön fenotyyppiseen sopeutumiskykyyn: yksilön altistuessa ympäristömuutoksille suolistomikrobiomin nopea muovautuminen voi mahdollistaa esimerkiksi paremman ravinnonsaannin ja kilpailukykyyn. Ihmisen aiheuttaman ympäristömuutoksen kiihtyessä onkin tärkeää ymmärtää, miten suolistomikrobiomi muovautuu muuttuviin oloihin ja parantaako se mahdollisesti lajien selviytymistä. Hakijan tutkimuksessa on kaksi teemaa, (1) suolistomikrobiomin yhteys lämmönsäätelyyn, ja (2) suolistomikrobiomin rooli peto-saalissuhteissa

1) Suolistomikrobiomi ja lämmönsäätely. Hakijan aiemmissa tutkimuksissa havaittiin, että lämpötila voi vaikuttaa suolistomikrobiomiin ja tällä mikrobiomin muutoksella on yhteys eläimen kylmästä selviämiseen. Ilmastonmuutoksen myötä ääriämpötilat ja vaihtelu on lisääntynyt, mutta ei ymmärretä, häiritsevätkö nämä nopeat muutokset suolistomikrobiomia, vai voisiko suolistomikrobiomi auttaa sopeutumaan myös nopeisiin lämpötilamuutoksiin. Mikrobiomin merkityksen ymmärtäminen luonnonpopulaatioissa on tärkeää, sillä tiedämme ympäristömuutosten muuttavan ympäristön mikrobiomia, joka voi heijastua myös eliöiden mikrobiomiin, ja vaikuttaa näin eläinten hyvinvointiin.

2) Suolistomikrobiomin rooli peto-saalissuhteissa. Suolistomikrobien tiedetään vaikuttavan isäntäorganismien stressivasteeseen, ravinnonvalintaan, oppimiseen ja kognitiivisiin kykyihin useilla eri lajeilla. Hakijan aikomuksena on tutkia, muuttuuko saalistajan suolistomikrobiomi, kun se altistuu saaliin puolustuskemikaaleille, ja onko tällä muutoksella yhteyttä saalistajan ravintokäyttäytymiseen ja oppimiseen. Aposematismi on saaliin puolustuskeino, jossa saalis mainostaa kemiallista puolustustaan kirkkain värein. Tämä keino kuitenkin toimii vain, jos saalistajaeläin on oppinut yhdistämään värit saaliin kemikaaleista johtuvaan syömäkelvottomuuteen. Saalistajalajin sisällä on havaittu paljon vaihtelua siinä, kuinka nopeasti ja millä todennäköisyydellä ne oppivat tunnistamaan

aposemaattiset saaliit. Yksi ehdotettu mekanismi on, että saaliin puolustuskemikaalit vaikuttavat saalistajan suolistomikrobiomiin, jonka muutoksilla on vaikutusta oppimiseen. Tutkimuksessa talitiainen (*Parus major*) toimii saalistajana ja täpläsiilikään (*Arctia plan-tiginis*) saalislajina. Talitiainen on ideaali mallilaji, koska se on visuaalinen saalistaja, joka käyttää ravinnokseen monenlaisia aposemaattisia saaliita. Talitiaisia on käytetty paljon peto-saalistutkimuksissa sekä erilaisissa aposematismitutkimuksissa että mikro-biomitutkimuksissa.

Menetelmät

1) Lämpötilan vaikutus suolistomikrobiomiin ja energia-aineenvaihduntaan:

Talitiaisilla selvitetään miten nopeat lämpötilan muutokset vaikuttavat suolistomikro-bio-miin ja energia-aineenvaihduntaan. Tutkimuksessa pyydystetään 147 talitiaista Jyväsky-län ja Konneveden alueelta verkko-, ruokinta- ja pönttöpyynnillä syys/alkutalvella, joista 60 vangitaan. Lintuja pidetään yksittäin reviirikiistojen estämiseksi ja häkeissä on jatku-vasti ruokaa, vettä ja virikkeitä tarjolla sekä luonnollinen vuorokausirytm. Lintuja kasvate-taan vankeudessa kolmessa eri lämpötilassa noin 1kk ajan: Kontrollilinnuilla lämpötila on tasainen (noin +15 °C) koko kasvatuksen ajan. Lämpöaalto-ryhmässä lämpötila on muu-ten sama kuin kontrollissa, mutta lämpötila nostetaan 1–2 pv ajaksi korkeammaksi (n 26 °C) ja palautetaan tämän jälkeen kontrolliin, toistaen tätä noin kerran viikossa, kolmen viikon ajan. Kylmäkäsittelyssä lämpötila pidetään +15 °C, mutta lasketaan noin kerran viikossa alemmaksi (noin 4 °C) 1–2 pv ajaksi.

Linnuilta kerätään uloste ja verinäytteitä ja mitataan aineenvaihduntaa 2–3 kertaa seuraa-vasti: Pyydystetty lintu laitetaan paperipussiin, johon lintu ulostaa usein muutaman minuut-tin kuluessa pyydystämisestä. Tämän jälkeen jokaiselta linnulta otetaan verinäyte siipi-suonesta (n. 40ul) ja mitataan lämpötila kloakasta. Verinäytteen oton jälkeen varmistetaan, että vuotokohta on umpeutunut. Linnut rengastetaan tarvittaessa, mitataan ja pun-nitaan. Metaboliomittauksessa lintu pistetään yön ajaksi pieneen kammioon, jonka happi ja hiilidioksiditasoa mitataan. Mittaus ei vaikuta linnun kuntoon, sillä se tehdään öisin, jol-loin lintu ei normaalistikaan söisi. Uloste ja verinäyte kerätään mittauksen jälkeen ja lintu vapautetaan välittömästi häkkiin. Lämpimän käsittelyn lintuja pidetään tarvittaessa ko-keen jälkeen viileämmässä lämpötilassa muutama päivän ennen vapauttamista. Linnut vapautetaan aina aamulla, jotta ne ehtivät ruokailla ennen pimeää. Lintujen ylläpito nou-dattaa koe-eläinsäädöksiä, ja osatöihin on tarvittavat luvat Aluehallintovirastolta ja työhön osallistuvilla henkilöillä on tarvittava pätevyys, ml rengastusluvat.

1) Mikrobiomi ja peto-saalissuhteet

Lintuja ylläpidetään tutkimusasemalla yksittäishäkeissä kuten yllä. Häkkien lämpötila on noin +18–20 °C. Varsinaisessa kokeessa linnut jaetaan neljään ryhmään seuraaviin kä-sittelyihin, otoskoko 20 lintua per ryhmä, eli yhteensä 80 lintua.

Käsittely 1: linnuille annetaan saalislajin (täpläsiilikäs) kokonaisia toukkia, jotka sisältävät kaikkia puolustuskemikaaleja. Tämä on toteutettu niin, että toukkia on ruokittu ravintokas-veilla, jotka sisältävät puolustusyhdisteitä.

Käsittely 2: linnuille annetaan saalislajin kokonaisia toukkia, jotka sisältävät vain osaa puolustuskemikaaleista (poistettu tietyt rauhaset, joissa näitä on paljon).

Käsittely 3: ryhmässä linnuille annetaan antibioottia (Amoxicillin, eläinlääkäriin suositusten mukaan): tämä ryhmä toimii kontrollina, jossa suolistomikrobiomin toimintaa häiritään.

Käsittely 4: kontrolli, jota ei altisteta millekään yllä mainituista.

Käytettävät saaliin puolustuskemikaalit ovat alkaloidiyhdisteitä, jotka ovat yleinen hyönteisten kemiallisen puolustuksen molekyyli, jolla saalis pyrkii välttämään saaliiksi joutumista. Täpläsiilikästä ja sen alkaloideja on tutkittu paljon peto-saalistutkimuksessa, ja esim. niiden alkaloidipitoisuudet on tunnettu. Toukkien määrä (=alkaloidien annostus) on suunniteltu niin, että se vastaa lintujen luonnossa saamia pitoisuuksia. Ennen varsinaista koetta, pilottikokeeseen otetaan 7 lintua lyhytaikaisesti (7 vrk) haltuun ja joille annetaan alkaloidia korkeassa pitoisuudessa, jotta varmistetaan, ettei alkaloidikäsittely aiheuta ylittäviä haittoja.

Eläinten painon muutosta ja käyttäytymistä häkissä seurataan päivittäin. Alkaloidia/antibioottia annetaan 7 pv ajan päivittäin. Annos annetaan ruoan kautta, jolloin lintuja ei tarvitse häiritä tai pyydystää. Lintujen käyttäytymistä testataan 1 pv ennen käsittelyn aloittamista, sekä heti 7 päivän käsittelyjakson jälkeen. Lisäksi käsittelyjakson jälkeen testi uusitaan 7 päivän kuluttua, jotta voidaan tutkia käsittelyn vaikutusta muistiin.

Käyttäytymistestit tehdään aiempien tutkimusten hyväksi todettuja protokollia käyttäen:

1) Linnut tuodaan lyhyeksi ajaksi erilliseen testihäkkiin, jossa tutkitaan viivettä, jolla linnut syövät uutta, keinotekoista saalista (mantelipalat, joihin kiinnitetty paperikuvioita). Tämä kertoo lintujen halukkuudesta käyttää uudenlaisia, aposemaattisia ravintokohteita.

2) Saaliin välttämiskäyttäytymistä testataan erillisessä häkissä lyhytaikaisella käyttäytymiskokeella: tässä testissä osa keinotekoista saaliiskohteista (mantelipalat) on liotettu karvaalta maistuvassa liuksessa (klorokiniini, pieni määrä ei aiheuta haittaa eikä lintu ei syö karvaalta maistuvaa) ja merkitty eri symboleilla. Lintujen nopeutta oppia yhdistämään tietty symboli karvaaseen makuun käytetään välttämisoppimisen mittarina.

3) Lintujen muistia testataan 7 vrk kuluttua ensimmäisestä välttämiskäyttäytymistestistä toistamalla testi uudestaan. Linnuilta kerätään ulostenäytteet häkeistä 1, 7 ja 15pv käsittelyn alkamisesta mikrobiomianalyysiin, ja siipisuonesta verinäyte (70ul, alle 10 % verivolyymistä) 7 pv käsittelyn alkamisesta fysiologisiin analyyseihin. Yhteensä koe kestää noin 3 viikkoa, jonka jälkeen linnut vapautetaan. Lyhytaikainen vankeudessa pitäminen ei vaikuta linnun selviämiseen (aiemmissa vastaavissa tutkimuksissa suuri osa yksilöistä on saatu kiinni uudestaan samalta ruokintapaikalta).

Linnuille aiheutuvien haittojen ehkäisy

Hakija pyrkii minimoimaan tutkimuksessa käytettäville lintuyksilöille aiheutuvat haitat mahdollisimman hyvin. Lajit ovat hyvin runsaslukuisia, joten koe-/näytteenotto pienestä määrästä eläimiä ei vaikuta lajin menestykseen paikallisesti tai laajemmalla alueella. Lajeja on kasvatettu ja ylläpidetty vankeudessa (hakijan että muiden tutkimusryhmien toimesta aikaisemmin niin Jyväskylässä kuin muuallakin). Lämpötilamuutokset ovat normaalin syksyn vaihtelun rajoissa ja puolustuskemikaalialtistus myös luonnollisen vaihtelun rajoissa. Konneveden tutkimusasemalla on lintujen ylläpitoon soveltuvat tilat. Tarkoitus on vapauttaa yksilöt vankeuden jälkeen, kuten muissa vastaavissa tutkimuksissa. Lajit sietävät hyvin kokeeseen liittyvää häirintää. Tutkimusryhmällä on useiden vuosien kokemus linnuille tehdyistä tutkimuksista ja eri näytteidenottotavoista. Näytteiden keräyksen suorittavat kokeneet tutkijat, jotta näytteet saadaan kerättyä aiheuttamatta linnuille vahinkoa ja minimoimalla linnuille koitua stressiä. Rengastuksen suorittavat laillistetut linturengastajat. Verinäyte kerätään siipisuonesta, joka on perinteinen verinäytteen keruumenettelmä eri lintulajeilla.

Lupaa haetaan ajalle 15.9.2024–30.4.2025. Lisäksi hakija hakee lupaa näytteiden säilyttämiseen Jyväskylän yliopistossa 31.12.2029 asti.

Määräykset, joita hakemus koskee

Talitiainen on luonnonsuojelulain (9/2023) 69 §:n nojalla rauhoitettu.

Luonnonsuojelulain 70 §:n mukaan rauhoitettujen eläinlajien pesien sekä munien ja yksilöiden muiden kehitysasteiden ottaminen haltuun, siirtäminen toiseen paikkaan tai muu tahallinen vahingoittaminen on kielletty. Lisäksi luonnonsuojelulain 70 § kieltää rauhoitettujen eläinlajien tahallisen häirinnän, erityisesti eläinten lisääntymisaikana, tärkeillä muutonaikaisilla levähdysalueilla tai muuten lajien elämänsyklin kannalta tärkeillä alueilla.

Luonnonsuojelulain 83 §:n mukaan ELY-keskus voi myöntää luvan poiketa kielloista, jollei muuta tyydyttävää ratkaisua ole, mm. tutkimus- ja opetustarkoituksessa. Poikkeuksesta ei saa olla haittaa eliölajin suotuisan suojelutason säilyttämiselle tai sen saavuttamiselle.

Luonnonsuojelulain 87 §:n mukaan rauhoitetun lajin yksilöiden, niiden osien tai johdannaisen hallussapito, kuljetus myynti ja vaihtaminen on kielletty.

Luonnonsuojelulain 89 §:n mukaan ELY-keskus voi myöntää poikkeuksen kielloista eliölajien tutkimus- ja suojelutarkoitukseen tai koulutustarkoitukseen.

Päätös ja lupaehtot

Varsinais-Suomen ELY-keskus myöntää hakijalle hakemuksen mukaisen luvan talitiaisten pyydystämiseen, häiritsemiseen ja näiden yksilöiden sekä johdannaisen hallussa pitämiseen alla luetelluin ehdoin.

- 1 Lupa on voimassa ajalla 15.9.2024–30.4.2025.
- 2 Tällä luvalla saa pyydystää talitiaisista Jyväskylässä ja Konnevedellä sekä pitää niitä vankeudessa. Lintuja pyydystäessä on toimittava rengastusluvassa mainituin ehdoin.
- 3 Tällä luvalla saa pitää hallussa tutkimuksessa kerättyjen talitiaisten veri- ja uloste-näytteitä Jyväskylän yliopistossa 31.12.2029 asti, jonka jälkeen nämä tulee hävittää.
- 4 Toimenpiteet eivät saa vaarantaa lintujen terveyttä tai hyvinvointia. Mikäli toimenpiteiden havaitaan vaarantavan lintujen terveyttä tai hyvinvointia, on tutkimus lopetettava välittömästi.
- 5 Hakija vastaa siitä, että kaikki luvan mukaisiin toimenpiteisiin osallistuvat henkilöt noudattavat tämän luvan ehtoja.
- 6 Tämä lupa tai sen kopio on oltava mukana toimenpiteitä tehtäessä ja hallussapito-paikassa (esim. puhelimesta) ja pyydettyäessä lupa on esitettävä.
- 7 Mikäli toimenpiteitä tehdään perustetuilla luonnonsuojelualueilla, tulee hakijan tarvittaessa erikseen hakea lupaa poiketa näiden alueiden rauhoitusmääräyksistä. Yksityisten luonnonsuojelualueiden osalta lupaviranomainen on alueellinen ELY-keskus ja valtion suojelualueiden osalta Metsähallitus.
- 8 Hakija vastaa tarvittaessa yhteydenpidosta muihin viranomaisiin ja maanomistajiin.
- 9 Varsinais-Suomen ELY-keskus valvoo lupaehtojen noudattamista yhdessä Keski-Suomen ELY-keskuksen kanssa. Luvan valvonnan yhteydessä voidaan tarvittaessa tehdä tarkastuksia.

10 Luvan käytöstä tulee raportoida 31.12.2025 mennessä. Raportti toimitetaan Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kirjaamoon (kirjaamo.varsinais-suomi@ely-keskus.fi) päätöksen asianumerolla VARELY/4950/2024 varustettuna. Raportissa tulee ilmetä 1) pyydystettyjen talitiaisten määrä, pyydystyspaikat ja ajankohdat, 2) lintujen vankeuden kesto, 3) uloste- ja verinäytteiden määrä sekä 4) tutkimustoimenpiteiden arvioitu vaikutus lintujen hyvinvointiin ja selviytymiseen.

Perustelut

Hakemus täyttää luonnonsuojelulain 83 §:n ja 89 §:n ehdot ja poikkeuslupa voidaan myöntää tutkimustarkoituksessa. Lintudirektiivin 10 artiklan mukaan jäsenmaiden on edistettävä luonnonvaraisten lintujen tutkimusta sekä muuta työtä niiden suojelemiseksi.

Hakemuksessa esitetty veri- ja ulostenäytteenotto sisältyy Luonnontieteellisen keskuksen myöntämään rengastuslupaun, eikä kyseistä näytteenottoa käsitellä tämän takia tässä luvassa.

Tutkimuksella saadaan uutta tietoa luonnonvaraisten eläinten, tässä tapauksessa lintujen, suolistomikrobiomista sekä siitä, miten se vaikuttaa yksilöiden kykyyn sopeutua ympäristömuutoksiin. Ilmastonmuutoksen ja luontokadon kiihtyessä suolistomikrobiomin muovautumiskykyä sekä sitä, miten se vaikuttaa lajien selviytymiseen, on tärkeä ymmärtää.

Talitiaisen suotuisan suojelutason ei katsota vaarantuvan. Tutkimusta suorittavat kokeneet tutkijat, joilla on laaja kokemus lintujen käsittelystä sekä tarvittavat rengastus- ja koe-eläinluvut. Lintuhäkkien olosuhteet ovat esim. ruoan ja vedensaannin osalta optimaaliset ja tutkimuksessa suoritettavat lämpötilan muutokset ovat normaalin poikkeaman sisällä vuodenaikaan nähden. Mikäli tutkimus johtaisi talitiaisten terveyden tai hyvinvoinnin heikkenemiseen, on tutkimus lupaehdojen mukaisesti keskeytettävä. Tutkimus tuottaa uutta tietoa, mikä voi välillisesti edistää niin talitiaisen kuten muiden lintulajien suotuisan suojelutason säilyttämistä tai saavuttamista.

Vastaavan tiedon saamiseksi tutkimuskäyttöön ei ole osoitettavissa muuta tyydyttävää ratkaisua. Hakijalla on entuudestaan lukuisia vastaavia poikkeuslupia, joiden toteutus on sujunut moitteettomasti ja joista hakija on myös raportoinut lupaehdojen mukaisesti.

Sovelletut oikeusohjeet

Luonnonsuojelulain (9/2023) 1 §, 69 §, 70 §, 83 §, 87 §, 89 §, 121 §

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi luonnonvaraisten lintujen suojelusta (2009/147/EY, lintudirektiivi), artikla 10

Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003) 19 §

Valtioneuvoston asetus (1215/2023) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, työ- ja elinkeinotoimistojen sekä kehittämis- ja hallintokeskuksen maksullisista suoritteista vuonna 2024

Päätöksen voimaantulo

Päätöksen mukaisiin toimenpiteisiin saa ryhtyä luvan saavutettua lainvoiman muutoksenhakuajan ja mahdollisen muutoksenhaun jälkeen.

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen. Valitusosoitus on liitteenä, päätös on annettu tiedoksi tavallisella sähköisellä tiedoksiantolla.

Asiakirjan hyväksyntä

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt ylitarkastaja Robin Ramstedt ja ratkaissut ylitarkastaja Tapio Aalto.

Liitteet

Valitusosoitus

Tiedoksi

ympäristöministeriö kirjaamo.ym@gov.fi

Suomen ympäristökeskus kirjaamo@syke.fi

Keski-Suomen ELY-keskus kirjaamo.keski-suomi@ely-keskus.fi

Sisä-Suomen poliisilaitos kirjaamo.sisa-suomi@poliisi.fi

Jyväskylän kaupunki kirjaamo@jyvaskyla.fi

Konneveden kunta info@konnevesi.fi

Keski-Suomen Lintutieteellinen Yhdistys ry ksly@birdlife.fi

SLL Keski-Suomen piiri ry keski-suomi@sl.fi

Tapiola Pirkanmaa-Keski-Suomi ry info@tapiolary.com

Suoritemaksutta

Tämä asiakirja VARELY/4950/2024 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument VARELY/4950/2024 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Aalto Tapio 29.08.2024 10:02

Esittelijä Ramstedt Robin 29.08.2024 10:01

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomainen

Tähän päätökseen saa hakea muutosta **Hämeenlinnan hallinto-oikeudelta** kirjallisella valituksella.

Valitusaika

Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaantipäivästä, sitä päivää lukuun ottamatta. Jos määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, lauantai, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluaatto tai juhannusaatto, valitusaika jatkuu vielä seuraavana arkipäivänä.

Tavallisella kirjeellä toimitetussa tiedoksiannossa vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Asian katsotaan tulleen viranomaisen tietoon kuitenkin kirjeen saapumispäivänä.

Tavallisena sähköisenä tiedoksiannona toimitetussa tiedoksiannossa asiakirja katsotaan annetun tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

Todisteellisesti toimitetussa tiedoksiannossa tiedoksisaantipäivän osoittaa tiedoksianto- tai saantitodistus. Milloin kysymyksessä on sijaistiedoksianto, päätös katsotaan tiedoksi saaduksi kolmantena päivänä tiedoksiantotodistuksen osoittamasta päivästä.

Valituskirjelmän sisältö ja allekirjoittaminen

Valituskirjelmässä on ilmoitettava:

- * valittajan nimi ja kotikunta
- * jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä taikka jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, on myös tämän nimi ja kotikunta ilmoitettava
- * postiosoite, puhelinnumero ja mahdollinen sähköpostiosoite, joihin asian käsittelyä koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa
- * päätös, johon haetaan muutosta
- * miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia päätökseen vaaditaan tehtäväksi
- * perusteet, joilla muutosta vaaditaan

Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava muutoin kuin sähköisesti (telekopiona, sähköpostilla tai hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelun kautta) toimitettava valituskirjelmä.

Valituskirjelmän liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä:

- * elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- * todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi tai muu selvitys valitusajan alkamisajankohdasta
- * asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle
- * asiamiehen valtakirja, asianajajan ja yleisen oikeusavustajan tulee esittää valtakirja ainoastaan, jos valitusviranomainen niin määrää
- * toimitettaessa valituskirjelmä sähköisesti selvitys asiamiehen toimivallasta

Valituskirjelmän toimittaminen perille

Valituskirjelmä on toimitettava **Hämeenlinnan hallinto-oikeuden kirjaamoon**. Valituskirjelmän on oltava perillä määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä. Valituskirjelmän voi toimittaa perille henkilökohtaisesti, lähetin välityksellä, postitse tai sähköisesti. Postiin valituskirjelmä on jätettävä niin ajoissa, että se ehtii perille valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Sähköisesti (telekopiona, sähköpostilla tai hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelun kautta) toimitetun valituskirjelmän on oltava käytettävissä hallinto-oikeuden vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä valitusajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä.

Oikeudenkäyntimaksu

Valittajalta peritään asian käsittelystä hallinto-oikeudessa oikeudenkäyntimaksu 270 euroa. Tuomioistuinmaksulaissa (1455/2015) on erikseen säädetty eräistä tapauksista, joissa maksua ei peritä. Tuomioistuinlaki löytyy osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20151455#P5>

Hämeenlinnan hallinto-oikeuden yhteystiedot:

Postiosoite: Raatihuoneenkatu 1, 13100 Hämeenlinna

Käyntiosoite: Arvi Kariston katu 5, 1. krs, 13100 Hämeenlinna

Puhelin: 029 56 42210

Telefax: 029 56 42269

Sähköposti: hameenlinna.hao@oikeus.fi

Aukioloaika: 8.00–16.15

Hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelu: <https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätöksestä perittyä suoritemaksua koskeva muutoksenhaku

Maksuvelvollinen, joka katsoo, että julkisoikeudellisesta suoritteesta määrätyn maksun määräämisessä on tapahtunut virhe, voi vaatia oikaisua Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta kuuden kuukauden kuluessa maksun määräämisestä.